

80 . Târgu Mureș | Punct: Cetate | Anul: 2009

Anul: 2009

Cod RAN: 114328.03

Perioade: Evul Mediu

Epoci: Epoca medievală timpurie, Evul Mediu

Tipuri sit: amenajare/construcție

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Religios, ritual și funerar

Autori: Adrian Andrei Rusu, Zoltán Soós

Instituții: Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul Județean Mureș

Raport

Săpăturile arheologice din zona mănăstirii franciscane aveau ca obiectiv cercetarea zonei în afara teritoriului fostei mănăstiri, mai ales în zona nord-estică a aripii nordice, respectiv în zona grajdului militar de sec. XVIII, care ar urma să fie restaurat de către primăria municipiului Târgu Mureș și este necesară descărcarea de sarcină arheologică a terenului.

Zona cercetată nu a fost săpată nici parțial în anii precedenți, deci am urmărit numai extinderea cercetării asupra zonei aflate la N de mănăstirea deja cercetată.

În 2009 în cetate am deschis patru casete și o secțiune după cum urmează:

- C30, 5 x 6 m, orientat N - S, situat la E de C 21/2007, în continuarea acesteia, lăsând un profil de 1m între cele două casete.
- C31, 5 x 6 m, orientat N - S, situat la 0,5 m E de C30, lăsând un profil de 0,5m între cele două casete.
- C32, 6 x 4 m, situat la S de Bastionul Mic, aflat la vest de mănăstire (cca. 20 m); am intenționat cercetarea liniei de fortificații din afara mănăstirii.
- C33, 5 x 5 m, situat la 1 m V de grajdul militar; am urmărit identificarea complexelor arheologice din zona altarului bisericii.

Sectorul B

- BS1, 15 x 2,5 m, la 4 m E de grajd, orientat N - S, am intenționat cercetarea zonei grajdului pentru descărcarea de sarcină arheologică a zonei, având în vedere renovarea clădirii.

C30. Are profile complexe, dintre acestea prezentăm profilul nordic și respectiv profilul sudic din care reiese poziția construcției L3 și a cuptorului de ars var.

Profilul nordic:

- stratul 1, solul vegetal avea grosimea de 0,1 - 0,2 m.
- stratul 2, umplutură modernă din sec. XVIII, avea grosimea de 0,2 - 0,5 m. Stratul avea culoarea brun deschis și conținea multe fragmente de cărămidă și mortar.
- stratul 3, avea grosimea de 0,2 - 1 m era umplutura superioară medieval târzie a construcției (sec. XV) în partea nordică a casetei. Umplutura avea culoarea brun deschis și conținea fragmente de piatră și cărămidă.
- stratul 4, lentilă în umplutura construcției, avea grosimea de 0,1- 0,3 m, avea culoarea ocru deschis și conținea pigmenți de mortar.
- stratul 5 era o lentilă de lut cu fragmente de cărămidă situată în mijlocul profilului avea o lungime de 2,5m și o lățime de 0,2m, era la adâncimea de 2,2 m.

- stratul 6, era în partea estică a secțiunii avea grosimea de 0,4 - 0,5 m și partea inferioară era la adâncimea de 1,6 m față de nivelul de călcare modern.

- stratul 7, lentilă de var având grosimea de 0,2 - 0,3 m. Stratul reprezintă faza de construcție a mănăstirii de sec. XV, când locul pivniței L3 era folosit pentru prepararea varului.

- stratul 8 era ultimul deasupra podelei pivniței L3, avea grosimea de 0,4 - 0,7 m, se extinde pe profilul estic și vestic, fiind prima umplutură a pivniței, are culoare brun deschis și conține material arheologic bogat și variat. Stratul este datat cu monede Sigismund de Luxemburg și Vladislav I., deci s-a format în prima jumătate a secolului al XV-lea. Adâncimea maximă a podelei L3 este de 2,85 m.

În partea vestică a profilului nordic am identificat fundația de piatră a L3 la adâncimea de 2,6 m.

Profilul sudic:

- stratul 1, solul vegetal, 0,2 m.

- stratul 1, umplutură modernă din sec. al XVIII-lea, grosimea, 0,2 - 0,45 m. Culoarea brun deschis, conținea fragmente de mortar și cărămidă.

- stratul 2, o lentilă groasă de 0,1 - 0,35 m compus din lut nisipos.

- stratul 3, lentilă compusă din sol brun cu fragmente de mortar și cărămidă, avea grosimea de 0,2 - 0,45 m, se afla în partea vestică a profilului.

- stratul 4, lentilă formată din cărămizi arse, grosimea ei variază între 0,1 și 0,3 m, adâncimea maximă 1,2 m. Stratul se adâncește în straturile din epoca de fier.

- stratul 5, strat compus din var nisipos de culoare deschisă, ne ajută la stabilirea rolului gropii, care de fapt era un cuptor de ars var. Stratul avea grosimea de 0,1 - 0,2 m.

- stratul 6, strat brun - gălbui, partea inferioară era la 1,5 m adâncime, avea grosimea de 0,2 m conținea fragmente de cărbune și numeroase pietre de râu.

- stratul 7, lentilă de lut avea grosimea de 0,2 m.

- stratul 8, lentilă galbenă de lut la fundul cuptorului, avea grosimea de 0,1m, lățimea de 0,8m. - stratul 9, umplutură lutoasă de culoare gri, fundul gropii, stratul avea grosimea de 0,2 - 0,3 m pornea de la marginea gropii de ars var, 0,6m și cobora până la adâncimea maximă de 1,95 m.

- stratul 10, avea grosimea de 0,2 - 1 m, avea culoarea brun închis, și conținea material arheologic din epoca bronzului. Adâncimea maximă a stratului era la 1,8 m.

- stratul 11, la adâncimea de 1,8 - 2 m, avea grosimea de 0,2 - 0,3 m, avea culoarea brun-gălbui, conținea fragmente de ceramică neolitică.

- stratul 12, sol steril la adâncimea de 2,3 m, stratul lutos avea culoarea gălbui roșcat.

C31. Stratigrafia casetei era compusă din colțul N-vestic a locuinței L3 și straturile arheologice nederanjate care conțineau material preistoric. Cel mai reprezentativ din acest punct de vedere este profilul nordic unde am surprins atât stratigrafia L3 cât și a straturilor preistorice.

Primul strat era stratul vegetal, avea grosimea de 0,1 m.

- stratul 2, umplutură modernă din sec. XVIII, grosimea, 0,2 - 0,3 m. Culoarea brun deschis, conținea fragmente de mortar și cărămidă.

-stratul 3, groasă de 0,3 - 0,4 m compus din pământ brun deschis cu fragmente de mortar, ceramică, cărămidă, se află deasupra umpluturii casei.

- stratul 4, avea grosimea de 0,38 m conținea material ceramic din sec. IV-XI, sărac în material arheologic, de culoare brună.

- stratul 5, avea grosimea de 0,2 m, avea culoarea brun gălbui strat cu puține fragmente ceramice din epoca de fier.

- stratul 6, era la adâncimea de 1,05 m avea grosimea de 0,25 m și conținea material relativ bogat din prima parte a epocii fierului și o groapă menajeră.

- stratul 7, avea grosimea de 0,3 m conținea fragmente ceramice din epoca bronzului, avea culoarea brun gălbui.

- stratul 8, era compus din lut brun gălbui, avea grosimea de 0,4 m, adâncimea maximă a casetei fiind de 2m până la stratul steril.

Stratigrafia umpluturii L3

- stratul 9, avea grosimea de 0,8 m, de culoare brun închis, conținea fragmente de mortar, cărămidă și multă ceramică.

- stratul 10, avea grosimea de 0,2 m, lentilă de lut brun gălbui.

- stratul 11, avea grosimea de 0,1 - 0,2 m lentilă de culoare brună cu fragmente ceramice.

- stratul 12, avea grosimea de 0,1m compus din lut galben, la adâncimea maximă de 1,9m.

- stratul 13, avea grosimea de 0,2 - 0,85 m, de culoare brun - gălbui, conținea fragmente de cărămidă, multe fragmente ceramice, monede din prima jumătate a secolului al XV-lea.

- stratul 14, ultimul strat de umplură a L3, săpat în steril, până la adâncimea de 2,8m, stratul avea grosimea de 0,2 - 0,4 m, de culoare brună, conținea fragmente ceramice și cărămizi, pietre din fundația L3.

C32. Stratigrafia din C32 se rezumă la umplutura terenului. Din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile nu am reușit să finalizăm caseta în 2009, vom încerca în 2010. În zona casetei avem umpluturi de cca. 3,5 m din epoca modernă și contemporană.

C33. Stratul superior a casetei era format din pământ vegetal gros de 0,3 m.

Profilul cel mai reprezentativ era pe latura sudică, celelalte profile fiind compuse din umpluturi de sec. XVII-XVIII în partea superioară iar la adâncimea de peste 1,3 m straturile erau similare.

- stratul 2, avea grosimea de 0,2 și 0,7 m, era compus din umplură modernă, conținea material arheologic din sec. XVII și multe fragmente de cărămidă.

- stratul 3, avea grosimea de 0,2 respectiv 0,7 m, avea culoarea brun deschis și conținea fragmente de cărămidă și mortar, adâncimea maximă a stratului de la nivelul de călcare era de 1,3m. Stratul provenea din perioada umplerii șanțului mănăstirii.

- stratul 4, avea culoarea galbenă era o lentilă de lut în colțul sud-vestic a casetei, avea grosimea de 0,1 m.

- stratul 5, avea grosimea de 0,6 m respectiv în anume locuri 1,4m, era compus din lut brun închis și conținea material din demolări, mortar fragmente de cărămidă, era un strat de nivelare deasupra șanțului mănăstirii, provenea din sec. XVII. Adâncimea maximă a stratului era de 2 m.

- stratul 6, avea grosimea de 0,4 - 0,9 m, era compus din lut brun închis și conținea material arheologic din epoca de fier, strat omogen, adâncimea maximă fiind la 2,8 m.

- stratul 7, era primul strat de umplură din groapa de provizii (G3), avea grosimea de 1,4 m, era compus din lut brun gălbui și conținea material din epoca bronzului.

- stratul 8, era compus din sol brun, nu era compactat, fără materiale arheologice. Adâncimea maximă era de 5,5 m, umplutura avea grosimea de 1,9 m.

Sectorul B

BS1. Secțiunea a fost amplasată la N de grajdul militar în sectorul B. Secțiunea avea 15 x 2,5 m și o stratigrafie destul de simplă, zona fiind caracterizată de prezența umpluturilor de sec. XVII.

Stratul superior era solul viu și avea grosimea de 0,1 m.

- stratul 2, avea grosimea 0,3 - 0,4 m și era prezent în toată lungimea secțiunii.

- stratul 3, avea grosimea de 0,4 - 0,6 m era prezent pe toată lungimea secțiunii; în partea sudică grosimea stratului de umplutură ajungea la 1 m.

De aici se diferențiază straturile, în partea sudică a secțiunii sunt mai puține straturi, fiind numai umpluturi. La G1 apare stratul 4, are grosimea de 1,1 m și este compus din umplutură de culoare ocru deschis, conține fragmente de cărămidă, cahle, ceramică, pietre, bucăți de mortar și nisip.

- stratul 5, este la adâncimea maximă de 4m și reprezintă umplutura gropii de provizii de sec. XVII, stratul are grosimea de 2 m, de culoare brună, conține fragmente ceramice.

- stratul 6, apare în partea nordică a secțiunii, este un strat de umplutură cu grosimea de 0,2 - 0,46 m, are culoarea brun roșcat conține multe fragmente de cărămidă și fragmente ceramice.

- stratul 7, începe la c. 3 pe profilul vestic unde am identificat un negativ de zid și un fragment de zid de cărămidă la adâncimea de 2,7, fragmentul de zid se termină în groapa G2 situat în mijlocul secțiunii. Stratul are grosimea între 0,3 - 1,2 m și are culoarea gri din cauza fragmentelor de mortar.

- stratul 8, este la adâncimea de 1,3 m are grosimea de 0,5 - 1,1 m, are culoarea de brun deschis, conține fragmente de cărămidă și ceramică.

- stratul 9, are grosimea de 0,6 respectiv 1,2 m pe profilul nordic este un strat de culoare brun închis, conținea material din epoca bronzului.

- stratul am surprins în G3 care se află în profilul nordic are grosimea de 0,2 m, conține material arheologic din epoca neolitică. Sub acest strat urmează solul virgin la adâncimea de 2,6 m.

C30. Caseta era amplasată la 1 m E de C21/2007, în continuarea acesteia, depășind cu 1m aliniamentul nordic a C21. La adâncimea de 1 m s-au diferențiat clar două părți distincte, pe partea sudică și pe partea nordică a casetei. Prima dată am adâncit partea sudică care avea o umplutură mai închisă la culoare, maroniu iar pe partea nordică umplutura avea culoarea brun gălbui. După înlăturarea părții sudice am ajuns la solul viu, fără să identificăm complex arheologic sau material arheologic valoros. Am trecut la înlăturarea umpluturii de culoare mai deschisă, care deja conținea o serie de materiale medievale rare, unicate, cum ar fi ștampila gardianului mănăstirii franciscane din Győr, Ungaria din a doua jumătate a secolului al XIV-lea.

La adâncimea de 3,4 m în careurile 1-2/a-e am identificat un zid L3/Z1 orientat E - V, care în capătul nord-vestic al casetei s-a întors în 90 grade spre N. Zidul era compus din pietre de nisip legate cu lut galben între ele. Zidul avea două - trei rânduri de lespezi groase de 15- 30cm, amplasate una peste cealaltă, după care era nivelat și, foarte probabil, urma o structură de lemn. Înăuntrul clădirii ne-am adâncit încă 0,30m, atingând adâncimea de 3,70 m față de nivelul actual de călcare. În colțul N-vestic a clădirii am identificat două gropi, prima fiind chiar la pe colțul zidăriei afectând parțial zidăria. Am identificat o groapă de mărimea 0,30 x 0,50 m care putea să rezulte din demolarea structurii clădirii din lemn. În interiorul colțului am identificat o urmă clară de suprastructură de lemn, aici am identificat o fundație rotundă de stâlp având diametrul de 0,60m. Diametrul destul de mare ne indică o structură masivă de lemn care trebuia să facă față presiunilor pământului în pivnița clădirii. Deasupra gropii de stâlp am identificat un pahar ceramic aproape intact din perioada angevină, din pastă fină.

C31, 5 x 6 m, orientat N - S, situat la 0,5 m E de C30, am urmărit continuarea clădirii L3. În această casetă am reușit să identificăm destul de repede la 1m, amprenta și umplutura clădirii demolate L3 identificată și în C30. La adâncimea de 2,4 m am găsit zidul construit cu tehnică identică zidului identificat în C30. Zidul, format din trei rânduri de lespezi, era legat cu lut galben și avea o lățime de 0,66 m pe latura sudică iar latura estică avea numai 0,33 m lățime. În cazul colțului sud-estic am descoperit a doua urmă de stâlp care, logic, trebuia să apară deoarece pe acesta era așezată structura de lemn a clădirii.

Clădirea avea umplutură similară compus din ceramică, material osteologic, oase prelucrate etc. În 2010 intenționăm continuarea dezvelirii complexului L3. Latura sudică a clădirii era aproximativ 8 m, lungimea exactă o vom putea stabili abia după cercetarea laturii nordice a clădirii.

C31. G1. Groapă menajeră din epoca fierului. Groapa era la 1,05 m adâncime și avea o adâncime de 0,24 m. Groapa conținea fragmente de vase de provizii, fragmente de vase și chirpici. La N de groapă am identificat două vase din aceeași epocă, respectiv o ceașcă și o farfurie de dimensiune mică.

C33. G1. Groapă de provizii din epoca bronzului, are o adâncime 5,5 m față de nivelul actual de călcare. Groapa începe la adâncimea de 3,3 m, era situat la profilul sudic a casetei, avea un diametru de 2,5 m. Umplutura gropii conținea o cantitate redusă de material arheologic, singurul element valoros descoperit în groapă era un ac de bronz.

G2. Era situat la profilul vestic a casetei, începea la adâncimea de 2,2 m și adâncimea maximă a gropii era la 3,56 m. Mare parte a gropii era în profilul vestic dar materialul arheologic identificat în groapă era nesemnificativ, deci nu avea rost să extindem suprafața de cercetare. Conținea umplutură modernă din sec. al XVII-lea, de fapt groapa era în șanțul de apărare a mănăstirii franciscane, care era umplut în sec. al XVII-lea.

G3. Groapa era în profilul nordic, numai o treime din groapă a fost cercetată, dar materialul arheologic sărac nu a justificat cercetarea gropii de gunoi din sec. al XVII-lea. Adâncimea gropii era la 3,2 m.

BS1. Groapa G1 are diametrul de 2,5 m și adâncimea de 4 m de la nivelul de călcare actual. Inițial era o groapă de provizii din sec. al XVII-lea.

Groapa G2, groapă din sec. al XVII-lea, la fundul gropii în profilul vestic sunt fragmente de zid dintr-o construcție necunoscută.

G3, groapă menajeră din perioada neolitică.

În 2009 am descoperit pentru prima oară clădiri din prima mănăstire de sec. XIV. În campaniile anterioare am identificat mare parte a mănăstirii de sec. XV și o clădire de depozit a mănăstirii de sec. XIV care a fost distrus prin anii 1340 de un incendiu. Clădirea descoperită L3 în 2009 era situat la E de aripa estică a mănăstirii, avea cel puțin două nivele, o pivniță și, probabil, parter. Pe baza structurii masive nu este exclus să fi avut o mansardă. L3 era așezat pe talpă de piatră lată de 0,6 - 0,7 m, iar colțurile clădiri am identificat urme de stâlpi masivi din lemn cu diametrul de 0,5 m. Importanța L3 constă în faptul că este prima clădire mănăstirească din lemn din sec. al XIV-lea, descoperită parțial, care ne ajută să înțelegem procesul de întemeiere a mănăstirilor medievale. Etapele de dezvoltare în majoritatea cazurilor aveau o primă fază de lemn care este urmată de o extindere ulterioară și reconstrucție din piatră. Clădirile de lemn erau construite mult mai rapid și costurile erau mult mai reduse față de construcțiile de piatră. Așadar într-o primă fază fondatorul unei mănăstiri (în cazul Târgu Mureșului regele sau reprezentantul lui) construiește primele clădiri din lemn, care adăpostesc primii călugări. Călugării contribuie prin prezența lor la edificarea lăcașului de cult supraveghind lucrările și în unele cazuri suntem înștiințați că participă activ la construcții, unii dintre călugări fiind meșteri, dulgheri sau zidari renumiți (vezi mănăstirea franciscană din Cluj). Desigur, în perioada de început de sec. XIV avem foarte puține surse scrise și știm puțin despre modul de întemeiere a mănăstirii și a începuturilor.

Important este că această clădire L3 este în folosință până la începutul sec. al XV-lea, când este construită mănăstirea de piatră, deci în cazul Târgu Mureșului a trecut un secol până la finalizarea proiectului ambițios a franciscanilor. Celelalte suprafețe cercetate la E de mănăstire au adeverit că aici era un șanț de apărare până în sec. XVII, iar când șanțul este umplut și se efectuează construcții în această zonă, aceasta este înglobat în cetatea construită în sec. XVII. [Soós Zoltán]

Informații suplimentare online

[Raportul 4388 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
